

acces la informație. Revista *BiblioPolis* este alături de bibliotecarii implicați în procese noi, de anvergură ca să le înveșnicească contribuțiile.

În cei 20 de ani de existență, revista *BiblioPolis* a fost agent al inovării, al schimbării și transformării continue. A reflectat în paginile ei traseul BM: de la tradițională – la hibridă, de la hibridă – spre digitală, susținând acest drum dificil și de durată, publicând peste 90 de articole cu tematică digitală. Astăzi acestea sunt ca niște piese de puzzle disparate în pagini și volume diferite. Dacă le-am aduna într-un volum, ar ieși o poveste frumoasă de transformare a BM.

Revista *BiblioPolis* a contribuit ca „digitalul”, „digitizarea” să devină noțiuni profesionale și elemente vitale în activitatea BM, oferind facilități noi și prin livrarea conținutului on-line: pe site-ul BM (www.hasdeu.md) și pe Repozitoriul instituțional al BM „B.P. Hasdeu” (<https://hapes.hasdeu.md/>).

VALORIFICAREA COLECȚIILOR PRIN DIGITIZARE

*Dr. Sorina STANCA,
manager Biblioteca Județeană „Octavian Goga”, Cluj*

Rolul informațiilor în societatea modernă a dus la schimbări în modelul bibliotecii tradiționale, deoarece în societatea cunoașterii trebuie să se faciliteze accesul la orice tip de informație, pentru orice utilizator, indiferent de timp și spațiu. Cerințele prioritare ale bibliotecii publice actuale sunt integrarea serviciilor și procedurilor tradiționale, încă utile, cu altele noi, impuse de evoluția, pe toate planurile, a lumii moderne.

Noile tehnologii oferă oportunități multiple instituțiilor culturale, muzeelor, bibliotecilor, arhivelor de diferite tipuri, pentru prezervarea, conservarea și punerea la dispoziția publicului a documentelor valoroase, vechi și rare, pe care le dețin în colecții.

Un termen tot mai frecvent folosit în mediul biblioteconomic este cel de „bibliotecă hibridă”. O astfel de bibliotecă trebuie să asigure accesul la toate tipurile de resurse, atât cele tradiționale, cât și cele în format digital. Conceptul a fost pe larg analizat de către specialistul Peter Brophy, care subliniază faptul că „modelul clasic

de bibliotecă, bazat doar pe dezvoltarea colecțiilor nu mai este de actualitate. Modelul sistemelor care gândea biblioteca în funcție de operațiunile de achiziție, catalogare, clasificare sau împrumut își păstrează valoarea de instrument organizatoric și administrativ, dar nu mai poate defini misiunea bibliotecilor în noua eră a tehnologiei informaționale” [2, pp. 5-12].

În vederea realizării misiunii lor, aceea de a pune la dispoziția tuturor membrilor comunității resursele de care dispun, bibliotecile trebuie să își creeze programe de digitizare a colecțiilor, programe care sunt foarte costisitoare. De aceea, înainte de a începe un astfel de demers, trebuie găsite răspunsurile la câteva întrebări cum ar fi:

- *De ce dorim un astfel de program?*
- *Ce trebuie digitizat?*
- *Ne putem permite un astfel de demers?*

Internetul a devenit, în ultimii ani, tot mai mult, un spațiu folosit pentru comunicare, informare, cercetare, învățare sau exprimare personală. În contextul digitizării documentelor, Internetul constituie un mijloc de punere în valoare a colecțiilor de documente digitale, exploatat de toate bibliotecile importante din lume care au colecții în format electronic. Accesul la Internet [6] și la resursele lui trebuie să fie în concordanță cu *Declarația Universală a Drepturilor Omului a Națiunilor Unite*, în special cu articolul 19: „Oricine are dreptul la opinie și la liberă exprimare. Acest drept include libertatea de a promova o opinie fără nici un fel de îngrădire și de a căuta, a primi și a comunica informații și idei prin orice mijloace și fără nici un fel de constrângere”.

Cercetătorii afirmă că digitizarea este un concept la modă, un procedeu costisitor, dar, cu toate acestea, tot mai multe biblioteci și centre de documentare sunt interesate de digitizarea întregii colecții sau a unei părți a acesteia. Ultimii doi ani vin să întărească faptul că o bibliotecă digitală este foarte importantă, mai ales în contextul pandemiei globale.

Digitizarea cărților [3, pp. 321-337], a documentelor tipărite, este transpunerea acestora în format electronic, prin diverse

Modelul sistemelor care gândea biblioteca în funcție de operațiunile de achiziție, catalogare, clasificare sau împrumut își păstrează valoarea de instrument organizatoric și administrativ, dar nu mai poate defini misiunea bibliotecilor în noua eră a tehnologiei informaționale.

procedee de scanare sau de fotografiere. Aceasta se realizează într-un anumit format, de obicei în modul „imagine”. Utilizarea unui soft de recunoaștere optică a caracterelor (OCR) permite trecerea în modul „text”, formă care, după prelucrări ulterioare, facilitează navigarea în text, indexarea tuturor cuvintelor și obținerea unei interogări a textului integral (full text).

Bibliotecile și alte instituții culturale dețin în colecții nu numai documente text, ci și imagini, sunete, înregistrări video. Fiecare tip de document presupune o abordare diferită din punctul de vedere al digitizării și a includerii documentelor rezultate în biblioteci digitale.

Pentru a veni în sprijinul celor ce doresc să inițieze un astfel de program, comunitatea profesioniștilor în biblioteconomie și arhivistică a conceput și publicat un ghid pentru proiectele de digitizare a colecțiilor deținute de biblioteci și arhive, colecții ce aparțin domeniului public. Acest ghid a fost realizat sub egida IFLA (The International Federation of Library Associations and Institutions – Federația Internațională a Asociațiilor de Biblioteci și Instituții) și este în concordanță cu strategia UNESCO „a cunoașterii pentru toți” [4]. Așa cum se arată în acest ghid, este nevoie de digitizare, deoarece multe biblioteci și arhive doresc să își planifice proiectele de digitizare și nu au experiență în acest sens. Este nevoie, de asemenea, de un ghid practic care să conțină câteva unelte utile pentru planificarea digitizării, mai ales pentru țările în curs de dezvoltare. Ghidul este util pentru decidenți, pentru managerii instituțiilor culturale care doresc să inițieze proiecte de digitizare, dar și pentru personalul care lucrează cu acele colecții sau pentru personalul tehnic.

Conform *Ghidului pentru proiectele de digitizare* [4, p. 7], aceasta este necesară, deoarece: permite accesul mai facil la colecții; realizează prezervarea documentelor fragile, evitându-se manipularea documentelor originale; îmbunătățește serviciile oferite de biblioteci și arhive, permițând accesul mai multor categorii de public la documente, contribuind astfel la procesul de învățare pe tot parcursul vieții; oferă oportunități de dezvoltare a infrastructurii tehnice a instituțiilor și a aptitudinilor tehnice ale personalului; permite asocierea și parteneriatele între diferite instituții pentru crearea de colecții virtuale accesibile prin intermediul Internetului, dar și partajarea resurselor necesare procesului de digitizare; creează oportunități pentru obținerea de fonduri

pentru implementarea unor programe, care, la rândul lor, pot genera venituri.

Un alt aspect foarte important în procesul de creare a unei biblioteci digitale este criteriul de selecție a documentelor care urmează a fi digitizate. Ghidul menționat mai sus sugerează ca selecția materialelor să fie făcută ținând cont de următoarele: valoarea documentară a colecțiilor, aspectul păstrării și conservării documentelor originale și valorificarea colecțiilor prin punerea lor la dispoziția unui public mai larg.

Singur, procesul de digitizare nu oferă accesul la documente, acestea trebuie catalogate și indexate, fapt ce implică alocarea de resurse umane corespunzătoare. Acesta este un alt aspect foarte important de care trebuie ținut cont într-un program de creare a unei biblioteci digitale. Un altul este softul utilizat, care va permite catalogarea și indexarea documentelor digitale, deci crearea metadatelor, lucru absolut necesar pentru accesul publicului la documentele care îl interesează.

Foarte importantă este și capacitatea de stocare a acestor documente digitale, realizarea de copii de siguranță în vederea prezervării, pe termen mediu și lung, a acestora. În acest sens, am găsit o remarcă foarte interesantă într-o lucrare a lui Peter L. Shillingsburg, care spune: „priveam o copie a unei cărți tipărite acum 500 de ani, admiram frumusețea și durabilitatea ei și atunci mi-a venit în minte o întrebare: atunci când peste 500 de ani cineva va sta într-un muzeu privind la prima carte în format electronic, cele două cuvinte – frumusețe și durabilitate – îi vor mai veni oare în minte?” [9, p. I]. De remarcat, plecând de la acest citat, este faptul că „viața” unui document digital este mult mai scurtă decât a documentului tipărit, ea depinzând întru totul de tehnologie.

Așa cum am afirmat mai devreme, procesul de digitizare nu oferă accesul la documente și nici nu e lipsit de erori, unele datorate factorilor umani, iar altele – schimbării foarte rapide a tehnologiei, cea de-a doua determinând adaptări permanente și costisitoare, precum și necesitatea prezervării pe termen lung a documentelor digitale.

Urmare a recomandărilor făcute de Comisia Europeană în țara noastră, în anul 2007, s-a realizat, de Biblioteca Națională a României (BNR), un studiu de fezabilitate privind digitizarea, prezervarea digitală și accesibilitatea on-line a resurselor bibliotecilor [11]. Din concluziile acestui studiu am reținut:

- se impune recuperarea rezultatelor proiectelor anterioare și integrarea lor într-un sistem unitar, în cadrul Bibliotecii Digitale Naționale;
- proiectul de digitizare trebuie să se desfășoare după un plan bine stabilit, atât la nivel local, cât și la nivel național;
- se impune stabilirea unui corpus documentar pentru patrimoniul românesc, propus spre digitizare și integrat apoi în colecțiile Bibliotecii Digitale Europene (EDL).

Tot în anul 2007, s-a făcut și o primă inventariere a documentelor digitizate în sistemul național de biblioteci [5]. Documentul elaborat de Biblioteca Națională a României are 788 de pagini și oferă o imagine, la momentul creării sale, cu privire la documentele digitizate în bibliotecile românești. Numărul acestor documente se spune că ar fi de 12163 unități bibliotecare. Din păcate, documentul nu a fost actualizat după crearea sa și consider că ar fi fost de preferat o bază de date care să conțină descrierile bibliografice ale documentelor respective care să poată fi și actualizată, dar și să ofere multiple posibilități de căutare – în principal, pentru evitarea scanării de mai multe ori a aceluiași document.

Comisia Națională a Bibliotecilor, organism creat conform Legii bibliotecilor nr. 334/2002, a elaborat, în anul 2007, *Strategia Bibliotecilor din România* [10], document ce conține principalele direcții de urmat în procesul de digitizare în partea denumită *Direcția strategică nr. 2 – Crearea unui mediu digital de căutare și de regăsire a informațiilor*.

Începutul anului 2008 aduce validarea de către Guvernul României a documentului: *Politică publică pentru digitizarea resurselor culturale și realizarea Bibliotecii Digitale a României* (document care nu mai este în acest moment disponibil on-line). Ministerul Culturii și Cultelor a numit, prin Ordinul nr. 2244/15.04.2008, o comisie de specialitate pentru coordonarea activităților prevăzute în cadrul politicii publice, comisie care, pentru patrimoniul cultural scris, are în componență 5 membri din cadrul rețelei naționale de biblioteci. Misiunea comisiei este de a coordona activitatea de digitizare a patrimoniului cultural scris, la nivel național.

Obiectivele majore ale *Politicii publice pentru digitizarea resurselor culturale* vizează:

- îmbunătățirea, coordonarea și eficientizarea proceselor de digitizare a resurselor culturale la nivel național;

- sporirea numărului de resurse culturale reprezentative digitalizate, diversificarea și conservarea acestora;
- creșterea gradului de accesibilitate a publicului utilizator de Internet la resursele culturale naționale.

În sprijinul acestei politici publice s-a creat și un *Plan de acțiuni* (nu este disponibil on-line la momentul publicării articolului) pentru o perioadă de 7 ani (2008-2014), care cuprinde activitățile ce trebuie derulate, responsabilitățile, bugetul, precum și rezultatele așteptate.

„Constituirea Bibliotecii Digitale Naționale [1], parte componentă a Bibliotecii Digitale Europene, are ca principal scop conservarea și protecția patrimoniului cultural național existent în bibliotecile din Sistemul Național de Biblioteci, precum și promovarea colecțiilor și lărgirea accesului la informație”, se spune pe pagina web a Bibliotecii Naționale a României. Din păcate, pașii făcuți sunt mici și nu există suportul financiar constant al autorităților pentru activitățile de digitizare din România.

Colecții speciale digitalizate în biblioteci din România

În literatura de specialitate am întâlnit mai multe definiții ale termenului „colecții speciale”. Dintre acestea, am reținut una care mi se pare potrivită în contextul bibliotecilor românești: „orice colecție de materiale de bibliotecă, având peste 150 de ani vechime” [7, p. 82], colecție în care intră și ziarele. Așadar manuscrisele, cărțile vechi și rare, documentele din arhivele personale, periodicele vechi, fotografiile, hărțile ș.a. sunt documente clasificate în bibliotecile românești și nu numai, ca fiind „colecții speciale”.

În efortul național de aliniere la practicile europene din domeniul digitizării documentelor de bibliotecă se înscrie și participarea la proiectul european EuropeanaLocal [8], finanțat de Comisia Europeană prin programul eContentplus – Best Practice Networks – Rețele de bune practici. Au participat cu colecții digitale, prin acest proiect, 14 instituții culturale din România, dintre care 11 au fost biblioteci județene.

Obiectivele-cheie ale proiectului au fost: ajutor pentru regiuni în implementarea infrastructurii și standardelor *Europeana*; stimularea acordurilor de agregare din domenii înrudite (biblioteci, muzee, arhive și alte instituții culturale); promovarea digitizării la nivel local sau regional; promovarea și facilitarea participării la *Europeana* și a altor deținători locali/regionali de conținut digital.

Toate aceste obiective sunt foarte importante pentru munca de cooperare necesară pentru crearea bibliotecii digitale a oricărei țări.

Structura colecțiilor locale cu care România poate fi regăsită în portalul *Europeana* prin intermediul proiectului *EuropeanaLocal* este: manuscrise, cărți din colecțiile de istorie locală, monogra-

Digitizarea colecțiilor bibliotecilor transformă modalitățile prin care oamenii descoperă informațiile și efectuează cercetări. Bibliotecile au responsabilitatea de a oferi acces global la colecțiile lor digitale și de a construi meta-date cât mai bogate pentru a facilita regăsirea resurselor, astfel realizând valorificarea colecțiilor deținute.

fii, periodice vechi, documente de arhivă, imagini, documente audio și documente video. Colecția este disponibilă și la adresa: <https://www.bjc.ro/new/index.php?contributia-romaneasca-la-biblioteca-digitala-europeana/>.

În încheiere, doresc să subliniez faptul că digitizarea colecțiilor bibliotecilor transformă modalitățile prin care oamenii descoperă informațiile și efectuează cercetări. Bibliotecile au responsabilitatea de a oferi acces global la colecțiile lor digitale și de a construi meta-date cât mai bogate pentru a facilita regăsirea resurselor, astfel realizând valorificarea colecțiilor deținute.

În România, abia în anul 2018, cu ajutorul unei finanțări din partea Uniunii Europene, se reușește mobilizarea mai multor instituții din domeniul patrimoniului cultural, între care și cinci biblioteci, în vederea creării Bibliotecii Digitale a României prin proiectul eCultura. Contribuția Bibliotecii Județene „Octavian Goga” Cluj la acesta este, în acest moment, de 14500 cărți, toate digitizate în perioada mai 2019 – septembrie 2021.

Contribuția României la patrimoniul european s-a făcut ca urmare a eforturilor făcute individual de biblioteci și alte instituții culturale, dar promovate la nivelul specialiștilor din biblioteci prin prezentări și demonstrații la diverse conferințe profesionale și ateliere de lucru. Astfel o mare parte din conținutul unor biblioteci digitale individuale este, la acest moment, integrat în *Europeana*.

Referințe bibliografice

1. *Biblioteca Digitală Națională* [online]. 2007 [citat 02.12.2021]. Disponibil: <http://www.bibnat.ro/Biblioteca-Digitala-Nationala-s135-ro.htm>
2. BROPHY, Peter. Biblioteca hibridă. In: *Biblioteconomie. Culegere de traduceri prelucrate*. București: Biblioteca Națională a României, 2004, anul XL, nr. 3, pp. 1-5.

3. DUCHEMIN, Pierre-Yves. *Arta informatizării unei biblioteci: ghid practic*. Timișoara: Amarcord, 1998.
4. *GUIDELINES FOR DIGITIZATION PROJECTS for collections and holdings in the public domain, particularly those held by libraries and archives* [online]. martie 2002 [citat 12.12.2021]. Disponibil: <http://archive.ifla.org/VII/s19/pubs/digit-guide.pdf>
5. *Inventarierea documentelor digitizate în sistemul național de biblioteci* [online]. 2007 [citat 09.02.2011]. Disponibil: <http://www.bibnat.ro/dyn-doc/Studiu%20Fezabilitate/1.2.1-RAPORT-INVENTARIERE-site.pdf>
6. *Manifestul internet IFLA* [online]. 23 august 2002 [citat 08.11.2011]. Disponibil: <http://archive.ifla.org/III/misc/im-ro.htm>
7. PROCHASKA, Alice. Colecțiile speciale din perspectivă internațională. In: *Biblioteconomie. Culegere de traduceri prelucrate*. București: Biblioteca Națională a României, 2005, anul XL, nr. 2, p. 82.
8. *Proiectul EuropeanaLocal* [online] [citat 19.12.2021]. Disponibil: <https://www.bjc.ro/new/index.php?proiecte-antieroare/>
9. SHILLINGSBURG, Peter L. *From Gutenberg to Google: Electronic representations of literary texts*. New York: Cambridge University Press, 2006.
10. *Strategia Bibliotecilor din România* [online]. 2007 [citat 08.12.2021]. Disponibil: <http://www.bibnat.ro/Strategia-Bibliotecilor-din-Romania-s35-ro.htm#d2>
11. *Studiu de fezabilitate privind digitizarea, prezervarea digitală și accesibilitatea online a resurselor bibliotecilor* [online]. 2007 [citat 08.02.2011]. Disponibil: http://www.bibnat.ro/dyn-doc/2_3_b.pdf

DIGITIZAREA LA BIBLIOTECA MUNICIPALĂ „B.P. HASDEU”: PRIORITĂȚI, REALIZĂRI, PERSPECTIVE

*Gabriela BULDUMA,
Secția Tehnologia Informației,
Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”*

Rezumat: Articolul evidențiază modul în care Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”, prin mobilizarea forțelor și resurselor existente, s-a adaptat provocărilor vremii și a devenit un creator de conținuturi digitale valoroase disponibile 24/24 atât pentru comunitatea chișinăuiană, cât și pentru utilizatorii bibliotecii din întreaga lume. Totodată articolul este o sinteză a procesului de digitizare la BM din perspectiva resurselor tehnice, tipărite și